

Ukraines historie

Andreas Kappeler (f. 1943)

Bog En beskrivelse af Ukraines historie fra Kievrigets opståen i det 9. århundrede til Den Orange Revolution og Ruslands indlemmelse af Krim-halvøen.

Emner: historie; Ukraine

Materialevurdering

Kort om bogen

En grundig beskrivelse af Ukraines historie fra Kievrigets opståen i det 9. århundrede til den orange revolution og Ruslands indlemmelse af Krim-halvøen. For historieinteresserede og opgaveskrivere på mellemuddannelserne og videregående uddannelser.

Beskrivelse

Forfatteren er schweizer og emeriteret professor i østeuropæisk historie ved universitetet i Wien. Ukraine er historisk en lidt svær størrelse, da der ikke har været et klart afgrænset territorium, og det nuværende landområde har gennem tiderne været en del af Storfyrstendømmet Litauen, Kongeriget Polen, Habsburgerriget, Polen og Sovjetunionen. Andreas Kappeler har valgt at beskrive det område, hvor ukrainere har levet som befolkningsflertal. Bogen afsluttes med billedgalleri, tidstavle, ordliste og bibliografi.

Vurdering

Værket er meget grundigt og seriøst, men alligevel forholdsvist let tilgængeligt - også for menigmand.

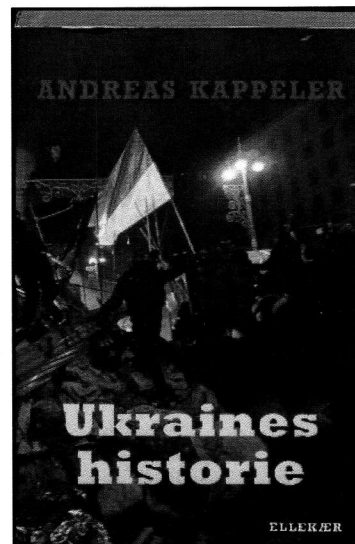
Andre bøger om samme emne

Der er ingen tilsvarende Ukrainehistorie på dansk, kun lidt sporadisk i fx Ukraine, Hviderusland og Moldova og Ukraine - en landebeskrivelse, der begge er fra start-1990'erne.

Til bibliotekaren

Anbefales til alle hovedbiblioteker.

Materialet er vurderet af: Per Månson

Sprog: Dansk

1. oplag (2016)

Ellekær (2016)

ISBN: 9788792173256

Faustnummer: 52538475

481 sider

Opstilling: 97.973

Originaltitel: Kleine

Geschichte der Ukraine

[< BogFeature](#)

BogFeature

Ukraines historie

Af Thomas Petersen

Ukraine har siden opstanden i februar 2014 på Maidan-pladsen i Kijev stået højt på den internationale dagsorden. Mange ord og enorm stor spaltepads er brugt på begivenhederne på pladsen, på regeringsomvæltningen i hovedstaden samt ikke mindst på Ruslands formelt u-acceptable, men i virkelighedens verden forståelige indblanding i de østlige ukrainske regioner samt annektering af den strategisk uhyre vigtige Krim-halvø. USA’s lunkne og EU’s skarpe reaktion i form af sanktioner mv. samt Ruslands svar var forventelige og for nogle også forståelige. I hvert fald er det alment kendt stof.

Nato’s reaktioner i form af en usædvanlig hidsig og skarp retorik, grænsende til den velkendte ditto fra den kolde krig, samt senest beslutningen om troppe-deployering i de baltiske med flere lande og Ruslands reaktion herpå er måske mindre hensigtsmæssig – ja, oven i købet direkte farlig. Opmærksomheden omkring Ukraine, Krim mv. har ikke overraskende fremkaldt en mængde litteratur, nationalt og internationalt. Mere eller mindre lødig. Nærværende bog hører til den i særdeleshed lødige slags og repræsenterer et vellykket forsøg på at placere og diskutere den øjeblikkelige konflikt ind i den historiske ramme, hvor den naturligvis hører hjemme.

Schweiziske Andreas Kappeler (f. 1943) hører til i superklassen af Europas betydelige historikere og slavister. Uddannet på universiteterne i Zürich og Wien. Og med et omfattende og væsentligt forfatterskab bag sig. Disputatsen handlede om det brogede mønster af etniske mindretal langs floden Volga. I årene 1982-98 var Kappeler professor i østeuropæisk historie ved universitetet i Köln, dernæst kaldet professor, ligeledes i østeuropæisk historie, ved universitetet i Wien. Indtil pensioneringen i 2011. Hans forskning har primært handlet om nationale mindretal i det tsaristiske Rusland – især som nævnt mindretal langs Volga som tatarer, tjuvasjer, basjkirer og mari. Men også muslimer i Rusland og Centralasien har haft Kappelers aktive forsknings-interesse.

Siden 1980’erne kom Ukraines historie i fokus i Kappelers forskning. Især efter hans kaldelse til Wien i 1998 koncentrerede han sig om de tidligere habsburgske dele af det nuværende Ukraine, Galicien. Blandt forfatterens hovedværker kan nævnes *Russland als Vielvölkerreich. Entstehung, Geschichte, Zerfall* fra 1992.

Allerede fem dage efter det fejlslagne kupforsøg mod Gorbatsjov den 19. august 1991 erklærede det ukrainske parlament landet for selvstændigt. Og uafhængigt af en voldsomt skrantende Sovjetunion. En skrantning, der især tog fart efter nævnte kupforsøg. Den 1. december samme år stemte 90 % af den samlede befolkning ved en folkeafstemning ja til den erklærede uafhængighed. Med den høje ja-procent må mange etniske russere også have stemt for uafhængigheden. En uge senere, den 7. december, opløste præsidenterne for Rusland, Ukraine og Hviderusland en flosset union og erstattede den med et løst fællesskab af uafhængige stater. Ukraine er arealmæssigt Europas næststørste stat og hører med sine 45 mio. indbyggere blandt de største i Europa. Etniske ukrainere indtager en sjetteplads blandt denne verdensdels nationer. Ikke desto mindre kom Ukraines selvstændighed som en overraskelse for alle.

Dette er alt sammen kendsgerninger, der sammen med en mængde psykologi og andet umåleligt er vigtige at have in mente, når man skal vurdere Ukraines betydning – samt ikke mindst Ruslands reaktion, aktion og adfærd i den aktuelle

Del på Facebook, digg, m.m.

FAKTA

Andreas Kappeler: Ukraines historie, oversat fra tysk af Jens Ellekær, Ellekær 2016, 481 sider, 99 ill. s/h og farver samt 5 kort, 345 kr.

SE OGSÅ:

verden. Det var da også med udgangspunkt i Ukraines andel i Sovjetunionens opløsning i 1991, at Andreas Kappeler i 1994 udgav sin *Kleine Geschichte der Ukraine*. Ligesom det var den aktuelle situation omkring Ukraine, der motiverede forfatteren til i 2014 at udsende en stærkt opdateret fjerde udgave af sin bog. Det er denne udgave, der danner grundlag for nærværende oversættelse af bogen til dansk. Den behandler det nuværende Ukraines historie fra middelalder til nutid, hvor dog tiden siden uafhængigheden i 1991 optager en tredjedel af bogens 481 sider.

Det er yderst prisværdigt, men samtidig noget af en satsning, når det lille familiedrevne forlag Ellekær vover at udgive denne prægtige og vægtige bog. Et forlag, hvor manden Jens er direktør og oversætter, mens fru Dorte står for de tekniske som f.eks. layout og korrektur. Ganske vist er Ukraine oppe i tiden og genstand for mange dagsaktuelle samt for mange mere eller mindre seriøse publikationer, der rapporterer fra den allernærmeste fortid og dens krigsskuepladser. Men her er bogen, der leverer hele pakken. Skal og vil man få en mere tilbundsående forståelse af, hvad der foregår i Ukraine og ikke mindst hvorfor, skal man studere nærværende bog, der giver læseren det historiske bagtæppe og tapet. Oven i det hele lærer man en hel masse om de tilgrænsende lande.

Bogen involverer de stater, der gennem tiderne har regeret over hele eller dele af det nuværende Ukraine – det vil sige Polen-Litauen, Rusland, det genopstandne Polen efter 1. Verdenskrig samt Sovjetunionen. Kappeler veksler klogt mellem et russisk og et ukrainsk perspektiv samtidig med, at han underkaster de ukrainske nationale myter historikerens kritiske blik. Dermed bliver hans bog ikke blot ukrainernes historie, men tillige de etniske gruppers – russere, polakker, jøder m.fl. - historie. I aktualitetens interesse behandler forfatteren udførligt de senere års dramatiske begivenheder helt frem til efteråret 2014.

I lange perioder af deres historie har ukrainerne stået i skyggen af deres tilgrænsende statsfolk. Indtil slutningen af 1600-tallet underlagt Polen-Litauen, derefter Rusland. Bortset fra ganske korte perioder har Ukraine ikke været en stat – kun nation. Hverken polakker eller russere anerkendte dem som en nation, men derimod som dele af deres egen nation. Russerne tog skridtet fuldt ud ved i 1800-tallet simpelthen at forbyde ordet "ukrainere" og erstatte det med "lille-russere". Så var styrkeforholdet og synsvinklen ligesom slået fast med syvtommessøm. Også mange ukrainere eller i hvert fald overklassen blandt dem var tiltrukket af den statsbærende nations sprog og kultur. Denne proces blev i 1800- og 1900-tallet forstærket af forsøg på en aktiv russificering fra såvel den tsaristiske som den sovjetiske statsmagt. Personligt husker jeg en kollega fra universitetet i Kijev, som jeg oprindelig havde mødt i Georgiens hovedstad Tbilisi. Og hvor vi ubesværet kommunikerede på russisk. Et par år senere inviterede vi samme kollega til en konference på Aarhus Universitet. Men nu kunne han pludselig kun tale ukrainsk.

"Når den statslige kontinuitet mangler, og nationens eksistens er omstridt, hvad kan så være genstanden for en ukrainsk historie"? Spørger forfatteren retorisk i sin indledning. Er det historien om et landområde, er det historien om et folk eller er det historien om overordnede stater? Kappeler gør opmærksom på, at de samme spørgsmål kan stilles, når det handler om mange andre yngre nationer som tjekker, letter, italienere og tyskere.

Kappeler gør opmærksom på, at al historie skrives med udgangspunkt i nutiden. Derfor kan en nutidig Ukraine-historie relateres til den ukrainske stat, der har eksisteret siden 1991. I uafhængighedserklæringen fra august samme år, påberåbte det ukrainske parlament sig Ukraines tusindårige statslige tradition. Det vil sige fra Kijevriget fra 900- til 1200-tallet, over fyrstendømmet Galicien-Volynien i 1200- til 1300-tallet, storfyrstendømmet Litauen fra 1300- til 1500-tallet, Dnepr-kosakkernes hetmanat i 1600-tallet, det kortvarige hetmanat i 1918 og til Den ukrainske Folkerepublik 1918-20. Denne tusindårige statslige tradition er, som Kappeler helt korrekt gør opmærksom på, imidlertid en national myte. Gennem lange dele af sin historie var Ukraine nemlig en del af tilgrænsende stater. Som Litauen, Polen, Det russiske Imperium, Det habsburgske Imperium og Sovjetunionen.

Kappeler indrømmer, at ingen af de gængse kriterier (som f.eks. stat, nuværende territorium, folk eller geografisk område) på tilfredsstillende måde kan definere genstanden for den ukrainske historie. Hans tilgang er derfor mere fleksibel og dynamisk. Konkluderende erklærer han derfor:

"Jeg ser ukrainsk historie som historien om det område, hvor ukrainerne levede som befolkningsflertal. I overensstemmelse hermed projicerer jeg ikke de nuværende grænser for deres beboelsesområde tilbage på historien. De ikke-ukrainere, som lever i Ukraine, bliver dog medinddraget, men derimod ikke de ukrainere, som udvandrede til Rusland og Sibirien eller til Nordamerika og

Vesteuropa", (side 10).

Den grundighed og akribi, der sammentrængt fremgår af dette citat gennemsyrrer og karakteriserer generelt denne velskrevne bog.

Hvordan deler man historien? Det er i virkelighedens verden det helt store spørgsmål. I forskningen er det endvidere et vanskeligt problem. Kappeler bruger den historiske arv fra det middelalderlige Kijev-rige som eksempel (side 39f.). Russere, der med egne øjne ønsker at se, hvor kristningen af deres fjerne forfædre ifølge Nestor-krøniken fandt sted, er i dag henvist til at rejse til udlandet for at få ønsket opfyldt. Det svarer til, at danske skolebørn skulle til Holsten for at se noget, der svarer til den store Jelling-sten.

Kappeler mener entydigt at kunne fastslå, at russernes eksklusive krav på arven fra Kijev-Rus ikke er holdbar. Her vejer ukrainernes argumenter vedr. territorium og befolkning efter hans mening tungere end russernes ditto vedr. dynastiske, politiske og kirkelige kontinuiteter. Kappeler har svært ved at se, hvorfor herskere som Vladimir den Hellige og Jaroslav den Vise fra 900- og 1000-tallet skal skildres som russere, eller hvorfor russerne skulle kunne gøre krav på byen Kijev med dens kulturelle arv og historiske mindesmærker som for eksempel Sofia-domkirken og Huleklostret.

På den anden side har han også svært ved at se Kijevriget eksklusivt som en ukrainsk stat. Det omfattede nemlig ikke kun ukrainernes forfædre, men også stor- og hviderussere. "Derfor kan begreberne "russisk" og "ukrainsk" ikke anvendes til at beskrive Kijevriget og dets befolkning", slår forfatteren følgelig fast side 41. I stedet må man anvende substantiverne Rus og østslavere og adjektivet østslavisk. Eksemplet illustrerer, hvordan Kappeler gang på gang i løbet af sin bog argumenterer for og imod, før han fælder dom – et afgørende kendetegn på den habile forsker.

Bogen dokumenterer til fulde en forsker, der har styr på sit begrebsapparat, sin litteratur og sine kilder. Og som kender den internationale forskning i dens dybde og bredde. Bogen er med sine 99 billeder overdådigt illustreret. Forfatteren har strøget henvisninger, men medtaget en omfattende litteraturliste. Oversætteren er sluppet rigtig godt fra sin opgave. Ikke mindst vedrørende de traditionelt svære terminologiske gengivelser.

Det foreliggende værk repræsenterer efter to århundreder (det vil sige siden Johann Christian Engel´s værk *Die Geschichte der Ukraine und der ukrainische Kosaken, wie auch der Königreiche Halitsch-Wladimir* fra 1796) det første forsøg på en samlet tysk-sproget fremstilling, skrevet af en ikke-ukrainer. I det angelsaksiske område udgav den amerikansk-canadiske historiker, men med ungarske og ruthenske rødder, Paul Robert Magocsi i 1996 det monumentale og skelsættende værk *A History of Ukraine*.

Kære læser, læs og studer denne bog grundigt, og du vil i fremtiden kunne udtale dig langt mere overbevisende om, hvad der er ret og rimeligt, forkert og rigtigt – kort sagt mere sagligt end tilfældet er i dag om et af Europas påtrængende spørgsmål.

Siden er oprettet 7. september 2016.

Jyllands-Posten

03.12.2016 KL. 10:00

Fem stjerner til grundig om Ukraines historie

Jo, vi bør interessere os for EU's østlige nabo Ukraine. Denne bog er et godt sted at begynde.

En varig og stabil fred i Ukraine har stadig lange udsigter. Andreas Kappeler's grundige bog er et godt sted at søge viden om landet. Foto: Niels Hougaard

➔ **UKRAINE**

BENT JENSEN

FAGLITTERATUR

ANDREAS KAPPELER

UKRAINES HISTORIE

☆☆☆☆☆

Oversat fra tysk af Jens Ellekær

481 sider

Forlaget Ellekær

Det er prisværdigt, at det lille kvalitetsforlag

Ellekær nu udsender en bog om Ukraines historie, der er ført helt op til august 2015. Bogens forfatter er den schweiziske historiker Andreas Kappeler.

Opfattelsen af, hvad Ukraine omfatter, er politisk og ideologisk eksplosiv. Det viser de seneste års borgerkrig i Ukraine og den ikke-erklærede krig, som Rusland har ført mod Ukraine ved sin støtte til ukrainske separatister. Også Ukraines (og Ruslands) ældste historie bruges som skyts, og der er derfor behov for gedigen oplysning om de komplicerede forhold af en vidende historiker.

Selv om Kappeler for det meste bestræber sig på at være neutral, er der ingen tvivl om, at hans sympati er hos ukrainerne. Han fremlægger begge parter syn, men ender som regel med selv at støtte den (vest)ukrainske opfattelse. Det gælder både den ældste og den nyeste historie.

Hvem kom først?

Både russere og ukrainere gør krav på førstefødselsretten til den ældste østslaviske statsdannelse med Kiev som hovedstad i det 9. århundrede, hvis første herskere var nordboere, som grundlagde Rurik-dynastiet. Kappeler vælger den salomoniske løsning at mene, at Kiev-riket hverken var ukrainsk eller russisk, men et multinationalt rige, som også var befolket af ikke-slaviske stammer. Han finder det samtidig »presserende nødvendigt at få fjernet betegnelsen »russisk« fra denne epoke, da det giver en klar politisk implikation af russernes forrang.«

Kappeler fremhæver, at det var en stor overraskelse for de fleste europæere (og amerikanere og russere), at et stort flertal af befolkningen i den tidligere sovjetrepublik i 1991 ønskede en selvstændig og suveræn ukrainsk stat. USA's daværende præsident, George Bush den ældre, formanede ligefrem ukrainerne om at forblive i den døende Sovjetunion. Til gengæld tog USA revanche ved at blande sig kraftigt i den interne ukrainske konflikt og i 2014 tage parti for oprørerne i Kiev. Det sidste hører vi ikke så meget om.

I de russiske statskontrollerede medier og politiske udtalelser skildres den ukrainske borgerkrig som en kamp mellem nazistiske kræfter i Kiev, som understøttes af Vesten, og undertrykte russere i de østlige og sydlige områder af Ukraine. I de

vestlige medier og politiske udtalelser fremstilles konflikten også som en kamp mellem mørkets og lysets kræfter blot med omvendte fortegn. Hverken det ene eller det andet propagandabillede bidrager til en forståelse af den komplicerede konflikt.

Den vestlige propaganda er ikke nær så vulgær som den russiske. Men hverken USA, EU eller de enkelte europæiske stater har vist forståelse for de legitime interesser, enhver russisk regering har i forhold til Ukraine. Vesten har ved sin ”vi alene vide”-politik bidraget til den blodige konflikt. Da bevæbnede oprørere i Kiev ikke ville acceptere det brede politiske kompromis, der var opnået i februar 2014, tog man ikke afstand fra oprørerne. Det bidrog til en alvorlig eskalering af konflikten.

Fortrinligt arbejde

Kapperer giver en fair, grundig og indholdsmættet redegørelse for Ukraines lange og svære tilblivelse som nation fra det 9. til det 21. århundrede – et faktum, som de fleste russere har meget svært ved at acceptere. Læs denne fortrinlige bog og bliv klogere på Ukraines både ældre og nyere historie.

Han burde dog ikke have afsluttet sit historiske værk med en lidenskabelig politisk appel om, at ”vi” – dvs. EU – skal støtte ukrainerne, fordi de »gik på Majdans barrikader for de europæiske værdier.«

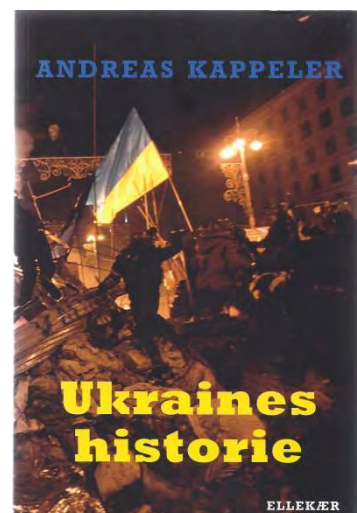
De bevæbnede og kompromisløse voldsmænd blandt dem fortjener ingens støtte.

Ukraines historie

ANDREAS KAPPELER: "*Ukraines historie*". Forlaget Ellekær 2016. Oversat af Jens Ellekær. 471 sider, 345 kr.

Der har hidtil ikke eksisteret megen litteratur på dansk om Ukraines historie, men dette rådes der bod på med forlaget Ellekærs udgivelse af Andreas Kappelers bog om Ukraines historie.

Andreas Kappeler (født 1943) er schweizisk historiker. Han har studeret ved universiteterne i Zürich og Wien og skrevet doktorafhandling om etniske

grupper ved Volga. Fra 1982 til 1998 var han professor i østeuropæisk historie ved universitetet i Köln og derefter indtil sin pensionering i 2011 ved universitetet i Wien.

"Kleine Geschichte der Ukraine" udkom første gang i München i 2004. Den danske oversættelse bygger på 4. ajourførte udgave af bogen, som blev udgivet i 2014.

Genren "at skrive et lands historie fra de ældste tider til nutiden" er ganske svær. Ingen forfatter kan have forskningsmæssig baggrund i så lang en periode, men Kappeler løser opgaven fortræffeligt.

Kap. 1-4 handler om den ældste historie frem til omkring ca. 1700, mens kapitel 6-8 behandler tiden op til 1. verdenskrig. Meget pædagogisk er der indsat et kapitel 5, som opsummerer de foregående og giver en status quo for situationen i Ukraine omkring 1700. Tilsvarende er kapitel 9 en oversigt over situationen i Ukraine op til Første Verdenskrig. Det mærkes alligevel, at det ikke er i disse tidsperioder, Kappeler er specialist. Det er gedigne og relevante oplysninger, men teksten er noget leksikonagtig og refererende.

Fra kapitel 10 til kapitel 16, som omhandler perioden fra 1914 til 2004, fremgår det tydeligt, at forfatteren her er på helt anderledes solid bund, og disse kapitler er bogens bedste. Der refereres i høj grad til forskningslitteraturen, og teksten er problemorienteret og diskuterende på en helt anden måde end i de foregående kapitler.

Bogens sidste to kapitler er dem, der er føjet til siden den første udgave af bogen. De behandler tiden efter 2004, dvs. Den Orange Revolution og den seneste udvikling, hvor Ukraine er blevet alvorligt destabiliseret bl.a. i forbindelse med den russiske annekstion af Krim. Det er vanskeligt at skrive historie om den allernyeste udvikling, og det præger også disse kapitler, som er noget kronologisk refererende, fordi det endnu ikke er muligt helt at afgøre, hvilke begivenheder der er skelsættende og hvilke, der er mindre betydningsfulde.

Samlet set er bogen et yderst kompetent og sobert værk, hvor der er meget at hente for den interesserede læser. Bogen er opbygget, så enkeltafsnit kan læses med udbytte, og den læser, som vil have det hele med, bliver godt oplyst.

Bente Thomsen

Andreas Kappeler, *Ukraines historie. Oversat fra tysk af Jens Ellekær. Ellekærs forlag, 2016. 481 s.* [PRIS? Anmeldelse af Mette Skak]

Der findes både gode og dårlige bøger om Ukraine. På dansk foreligger Andrej Kurkovs fine øjenvidneberetning fra Majdan-revolutionen *Den ukrainske dagbog. (Kijev 21. 11. 2013 – 24. 4. 2014)*, hvorimod Richard Sakwa har begået en mere problematisk bog - *Frontline Ukraine* - som det fremgår af de danske og svenske anmeldelser. Den bog, der her skal anmeldes, er sober, velskrevet og appetitlig, idet den rummer et billedgalleri bagest. Den giver en fornem indføring i Ukraines historie og kan varmt anbefales. Selv om det ikke kommer bogen ved, er forlæggeren og oversætteren identisk med den ene af to danske agenter, der i 1980'erne i den kolde krigs Polen blev arresteret for spionage - en prekær sag for Danmark og voldsomt ubehagelig for de to pågrebne. Her demonstrerer Ellekær sine sprogkundskaber, dog med lidt svipsere ved korrekturlæsningen og et helt afsnit, der gentages s. 357. På bogryggen mangler en vokal i forfatterens efternavn.

Det afgørende er selvfølgelig forfatteren Andreas Kappeler's faglige forudsætninger. Han er schweizisk historiker og professor emeritus i østeuropæisk historie ved Universitetet i Wien, hvor han også er medlem af Videnskabernes Akademi. Han har adskillige æreshverv som ekspert i de forhenværende sovjetiske nationale mindretal, herunder ukrainerne. Det fine ved ham er, at han undgår det russo-centriske perspektiv, hvor ukrainerne ikke tillægges egne nationale aspirationer og handlekraft. Samtidig forbeholder Kappeler sig ret til at se med kritiske øjne på ukrainske nationale myter. Så sagligheden er i top men uden, at det ender i knastør tysk historieskrivning.

Ud over indledningen har bogen 18 kapitler begyndende med "Ukraine og ukrainere: geografiske og etniske forhold" samt "Kievriget og striden om dets arv" helt frem til det afsluttende kapitel "Euro-Majdan, Ruslands indblanding og Ukraines destabilisering". I indledningen går Kappeler befriende direkte til sagen ud fra følgende metode: "*Historie skrives ud fra nutiden*". Ukrainernes historie må skrives ud fra det faktum, at de siden 1991 har deres egen stat i medfør af Uafhængighedserklæringen af august 1991 samt opløsningen af Sovjetunionen. Men Uafhængighedserklæringens konkrete påstand om, at Ukraine har "*en tusindårig statslig tradition*" er ren mytologi, understreger han.

Derved overses det lige så ubestridelige faktum, at Ukraine har været underlagt storfyrstendømmet Litauen, kongeriget Polen (fra 1569 Polen-Litauen), derpå det Russiske Imperium, Habsburgriget (Østrig) og i det 20. årh. Polen og senest Sovjetunionen. Hertil kommer fra 1700-tallet opdelingen i flere suverænitets- og kulturområder, hvad der er baggrunden for de mange stærke regionale identiteter i nutiden. I det omfang, det lykkedes, var det Stalin, der ensrettede Ukraine i kølvandet på Anden Verdenskrig, tilføjer Kappeler. Som man forstår, er der langt fra Kappeler til den intellektuelle dovenskab, der afslører sig med klicheer som "*Ukraine har jo altid været spaltet i to*".

Kappeler slutter indledningen med at gøre status for Ukraine i det 21. årh. : "*I 2014 gennemlevede Ukraine den værste krise siden Anden Verdenskrig. Ruslands intervention stillede spørgsmålstejn ved den uafhængige stats eksistens. Denne fare synes ved begyndelsen af september 2014, hvor jeg skriver disse ord, at være afværget, men Krim er besat, og krigen i Donbass er ikke afsluttet*". Det er situationen her i 2017. Bogens sidste kapitel giver en sober

fremstilling af Majdan-revolutionen og efterspillet. Vedrørende den omstridte massakre på op mod hundrede ubevæbnede civile 20. februar 2014 noterer han forlydender om, at der blandt Majdan-aktivisterne var snigskytter, der nedskød deres egne for at få krisen til at spidse til. Senere undersøgelser har ikke kunnet trænge til bunds i sagen, tilføjer han og vedgår sin tvivl. Dog vurderer han, at det var *agents provocateurs* fra Janukovitj' hold eller en plantet russisk "nyhed".

Virkeligt berigende er Kappeler's midterste kapitler, der skaber sammenhæng i Ukraines historie hen over hele det skrækkelige 20. årh. Ligesom i resten af Det Russiske Imperium pågik der en økonomisk og kulturel modernisering i tiden op til første verdenskrig, som faldt sammen med en national vækkelse - zarens politik var på det tidspunkt russificering, altså assimilation. Ukraine rammes af uroen omkring den første russiske revolution i 1905 - mytteriet på panserkrydseren Potemkin omhandlede Sortehavsflåden og havnebyen Odessa. Nok så fatalt blev zarismens eneste fremsynede politiker Pjotr Stolypin skudt af en anarkist i Kiev-operaen i 1911. Men Ukraine nød ligesom Rusland godt af Stolypins landbrugsreformer takket være hans højre hånd, den danske landbrugssagkyndige C.A. Koefoed.

Donbass-området, der nu kendes som basen for Putins destabilisering af Ukraine, blomstrede op som sværindustriel bastion. Ukraines bidrag til zarismens BNP gennem eksport af hvede, jern, stål og kul var et afgørende moment i frygten for Ruslands voksende magt som årsag til udbruddet af første verdenskrig. Verdenskrigen bragte Ukraine i klemme mellem det aggressive Tyskland, forbundsfællen Østrig og Ruslands giftige cocktail af militarisme og fravær af politiske reformer. Slagene på østfronten foregik ofte i Ukraine (Galicien). Det russiske revolutionsår 1917 åbnede for en stund for et selvstændigt Ukraine (1918-1921). Men magtkampen mellem de røde og de hvide betød borgerkrig og pogromer - 40.000 jøder blev dræbt, og i Kiev skiftede magten hænder 9 gange på 2 ½ år! Ukraine endte som Sovjetukraine, mens ukrainerne bittert kunne iagttage hvordan Baltikum, Polen og Finland slog rod som fem af mellemkrigstidens uafhængige stater, skriver Kappeler.

Sovjetukraines historie blev den fuldbyrdede tragedie for landet og kulminerede under Stalin. Ganske vist indledtes 1920'erne med en mere fleksibel *ukrainizatsia*-politik, der skulle skabe lokale partitro kadrer. Følgelig anser Kappeler 1920'erne og 1950'erne for formative perioder for Ukraines nationsdannelse (ligesom senere Tjernobyl-katastrofen, Majdan-revolutionen og Putins chokterapi blev det). Men så fulgte et folkemord på den ukrainske bondestand som led i "likvideringen af kulakkerne som klasse" i hele Sovjetunionen - Stalins hævn tog mod den spontane "udstyknings" af storgodsejernes jord i årene 1917-20. Hertil kom den ukrainske sværindustri's betydning som rygraden i Sovjetøkonomien samt, hvad bønderne angik, deres udbredte selvejermentalitet. Bolsjevikkerne brugte efterhånden smædeordet *kurkul* (ukrainsk for *kulak*, dvs. velstående bonde) om hvemsomhelst, der modsatte sig tvangskollektiveringen af landbruget, skriver Kappeler. 200.000 såkaldte kulakgårde blev nedlagt, alt imens nogle ejere blev skudt, andre hundredtusinder deporteret til Sibirien.

Allerede i Lenins tid vakte de udbredte tvangsafleveringer af korn til staten for at genere et overskud til industrialiseringen stor modstand blandt bønderne. Derfor skulle de nu med djævlens vold og magt organiseres i kolkhoser, der effektivt inddrev deres korn og såsæd. Presset mod bønderne fik dem ofte til i desperation at slagte deres dyr og skabte en ond spiral af sult og yderligere overgreb mod bønderne. Resultatet var en forfærdelig hungersnød, der

på ukrainsk hedder *Holodomor* dvs. det hungerskabte folkemord. Kappeler taler om 4 mio. (!) omkomne hen over 1932 og 1933 alene i Ukraine, dvs. en afsindig høj andel af de samlede omkomne ved tvangskollektiviseringen. Kappeler skriver påfaldende forsigtigt om Stalins motiver til dette notoriske folkemord. Han konkluderer, at Stalin ville knække den ukrainske nationalisme, men afviser teorien om et planlagt folkemord med det søgte argument, at der ikke var tale om en fuldstændig udryddelse af ukrainerne. Stanford-historikeren Norman M. Naimark anser Stalin for at være drevet af vrangforestillinger om ukrainske bønder og nationalister, der i ledtog med polske agenter ville løsrive Ukraine fra Sovjetunionen (bogen *Stalin's Genocides* fra 2010).

Langtidseffekten af *Holodomor*, der var tabu i den sovjetiske historieforskning, blev den stik modsatte af hensigten. Under overfladen af indordning under Moskva og Stalin overvintrede den ukrainske nationalisme, hvad der fx gav problemer med forsvaret mod nazisterne i den første tid af Operation Barbarossa. Men før den skulle Ukraine som resten af Sovjetunionen igennem den Store Terror sidst i 1930'erne, som var rettet mod eliten. Ud af 102 centralkomitémedlemmer i Ukraines kommunistparti var kun tre på fri fod i 1939, oplyser Kappeler. Blandt dem, der fyldte hullerne op, var Nikita Khrusjtjov, der var vokset op i Ukraine; hans forældre var russiske indvandrere. Som partichef havde han nu ansvaret for at russificere ukrainerne og proppe Sovjetpatriotisme og Stalinkult ned i halsen på dem. Det gjorde han med ordene:

... "Kammerater! [...] nu lærer alle russisk, fordi den russiske arbejder har hejst revolutionens flag. Folkeslagene i hele verden lærer russisk for at studere leninismen og stalinismen og for at lære at ødelægge deres fjender. De borgerlige nationalister, de polske og tyske spioner, forstår meget vel det russiske sprogs kraft og indflydelse, den russiske kultur, indflydelsen af Lenins og Stalins lære på det ukrainske folk. Derfor har de fjernet det russiske sprog fra skolerne." (s. 211).

Denne kvalitative sovjetisering blev fulgt op af Molotov-Ribbentrop-Pagtens kvantitative sovjetisering, der gjorde alle ukrainsk beboede territorier sovjetiske på nær Karpato-Ukraine. Før det var Galicien underlagt Polen, der i 1920'erne og 1930'erne ønskede en polonisering, hvad der både førte til dannelsen af Organisationen af Ukrainske Nationalister (OUN) i 1929 og en fascistisk drejning, der indbefattede den omstridte heltefigur for nutidens ukrainske højre, Stepan Bandera. Han blev ikke desto mindre arresteret af nazisterne og sendt i kz-lejr for så at blive løsladt i 1944 for at hjælpe mod Den Røde Hær. På Khrusjtjovs ordre blev Bandera dræbt af KGB i eksil i München i 1959.

Anden verdenskrig var modbydelig mod Ukraine, der igen blev slagmark; Kappeler citerer her rigskommissæren Erich Koch for, at det gjaldt om at knække fødselsraten og Hitler for, at *"ukrainerne er lige så dovne, uorganiserede og nihilistisk-asiatiske som storrusserne"* (s. 226). Mindst to mio. blev deporteret til Tyskland som "østarbejdere", over 30.000 jøder blev skudt i Babyj Jar, 10.000 romaer blev dræbt osv. Kappeler opgør det samlede tab i menneskeliv mellem 1930 og 1944 til ca. 13 mio. Til sammenligning kostede selve Holocaust 6 mio. liv. Fra 1943 begyndte OUNs kamp mod nazismen via den nationalistiske og antisovjetiske modstandshær UPA. I det tilbageerobrede Vestukraine fortsatte UPAs partisaner krigen mod Sovjetmagten helt ind i 1950'erne ligesom skovbrødrene i Baltikum. Deres modstander var Khrusjtjov, der i det hele taget havde medansvar for mange af Stalintidens uhyrligheder, men

som i sin hemmelige tale på den 20. Partikongres afslørede, at Stalin overvejede kollektivt at straffe alle ukrainerne ligesom andre såkaldte kollaboratør-nationer med forvisning, skriver Kappeler.

Indtil Stalin døde fortsatte den brutale og idiotiske sovjetisering. Derefter anlagde Khrusjtjov og senere sovjetiske ledere en mindre tonedøv kurs fx med overdragelsen af Krim til Ukraine i 1954. Khrusjtjov blev afsat i 1964; meget bedre gik det ikke for Ukraines Petro Sjelest trods hans støtte til invasionen af Tjekkoslaviet i 1968, fortæller Kappeler. Den daværende sovjetiske partichef Brezjnjev tilhørte Ukraines Dnipropetrov-klan ligesom Volodimir Sjterbitskij, der derfor blev Ukraines partichef. Han stod i 1972 for en udrensning i Ukraine, som Kappeler karakteriserer som *"det sovjetiske hemmelige politis mest omfattende aktion siden 1953"*. Ukraines åndelige liv forstenede ligesom i nabolandet Tjekkoslaviet. Nu var devisen *"sammensmeltning af nationaliteterne til ét sovjetfolk"* – læs: russificering. Man ville gøre ukrainerne til juniorpartnere for russerne i styringen af Sovjetunionen. Det gjorde Brezjnjevs efterfølger Andropov ved at indsætte to ukrainske KGB-folk – Fedortjuk og Tjebrikov - i hovedkvarteret i Moskva som påskønnelse af det ukrainske KGBs helhjertede udrensning, konstaterer Kappeler tørt. Tjebrikov avancerede til KGB-chef under Gorbatsjov.

Summa summarum en spændende kulegravning af Ukraines lange sovjetiske ørkenvandring, som andre fremstillinger højst giver et par stikord til. Gorbatsjov bibeholdt jernnæven Sjterbitskij, så først med Tjernobyl-katastrofen i 1986 vågnede Ukraine op, skriver Kappeler. Det førte frem til uafhængighedsbevægelsen Rukh i 1989 og til, at hele 90 pct. af befolkningen – ukrainere, russere osv. – 1. Dec. 1991 stemte for et selvstændigt Ukraine. Få dage efter kom topmødet mellem Rusland, Ukraine og Hviderusland, der oprettede SNG til erstatning for Sovjetunionen. Kappelers gennemgang af Ukraines omtumlede postsovjetiske historie er lige så livlig. Læsere med blot den mindste interesse for Ukraine bør snarest kaste sig over bogen!

SØG

Søg

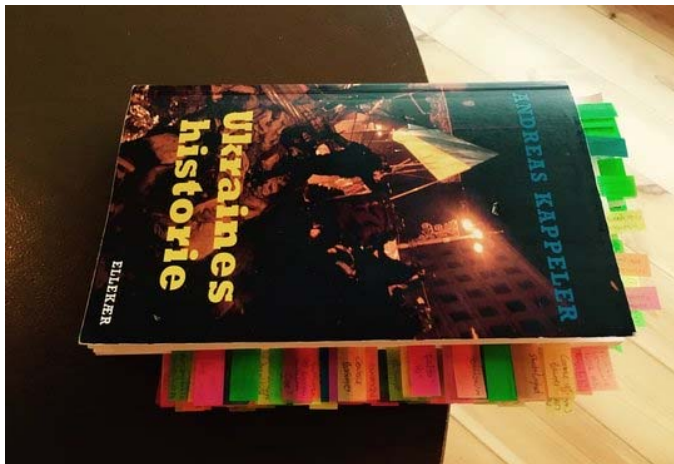

Foto: Rasmus Lauridsen

VÆLG LAND

(/?id=45)

RSS

Få nyheder og analyser fra
Magasinet rØST som RSS-
feed, [læs mere her](#)
(/?id=15).

NYHEDSBREV

Email-adresse

Fornavn

Efternavn

Subscribe

Magasi...

Like Page

Hvilke værktøjer får vi?

Ukraines historie er kronologisk opbygget. En indledning efterfulgt af atten kapitler tager os igennem landets 1100-1200 år lange historie i et hurtigt, men overraskende behageligt tempo. Som supplement til selve historiefortællingen har Anders Kappler medtaget et billedgalleri med tilhørende noter, fem illustrative kort fra Ukraines forskellige historiske perioder samt et appendiks med en tidstavle, et kortfattet glosar, referencer til billedgalleriet, en bibliografi med sekundærlitteratur inkl. enkelte primærkilder samt slutteligt et personindeks.

Der forefindes intet noteapparat til selve teksten og ej heller et generalindeks. Sidstnævnte erstattes dog udmærket af glosaret og personindekset. Det manglende noteapparat er et stort savn.

Velinformeret vs. veldokumenteret

Velinformeret vs. veldokumenteret
Værket er et fagligt nuanceret og velinformeret stykke arbejde, men desværre er det ikke i samme grad veldokumenteret. Et grundigt noteapparat ville, i disse post-faktuelle tider, have givet værket en helt ubetinget legitimitet og kvalitet. Som det står nu er det ærgerligt mangelfuldt.

Budskab vs. neutralitet

Indholdsmæssigt er vægten lagt på den nyere og helt aktuelle politiske historie og slutter med budskabet: ' På trods af alle tilbageslag og uløste problemer, er det uafhængige Ukraines historie en succeshistorie. (...) Ukrainerne gik på Majdans barrikader for de europæiske værdier – vi bør ikke lade dem stå alene.'

Af dette afsluttende subjektive budskab kunne man foranlediges til at tro, at forfatteren har indtaget en forenklet pro-europæisk position, men selvom forfatterens subjektivitet af og til skinner igennem, har værket bestemt ikke tendens til det forenklede eller ensidige. Det vigtige er her, at man kan skelne mellem værkets berettigede og vurderende dele, hvilket man tydeligt kan i sprogbrug og afsnitsopdeling.

Historiefaglige lækkerier

Den politiske historie er værketets omdrejningspunkt, men det indeholder desuden etnografiske, demografiske, nationale, geografiske, territoriale, sociale, religiøse samt i mindre grad kulturelle og økonomiske historie.

I tillæg hertil har forfatteren medtaget en svær og omfattende historiografisk del, som løbende skitseres og kommenteres som symptomatisk for Ukraines selvforståelse. Dette aspekt giver værket en spændende metahistorisk dimension. Værket indskraver sig således selv i dette historiografiske element.

Selve betegnelsen 'Ukraine' betyder grænseland. Denne betydning repræsenterer netop Ukraines gennemgående rolle som grænseland, randområde eller skillelinje på flere planer: mellem civilisationer: 'fastboende og nomadiske'; mellem de slaviske sproglige entiteter: østslavisk og vestslavisk; mellem Østersøen og Sortehavet som handelsvej 'Fra varægerne til grækerne'; mellem etnisk-religiøse grupper eller som forfatteren udtrykker det mellem 'verdener' – '... slavisk-kristne og turko-tatariske-islamiske'.

Alle disse grænsetemaer med tilhørende enheder på begge sider formår forfatteren at navigere i på eleganteste vis hele veien igennem værket.

 $\sim$

Magasine...

Maked...

19

TRACKS

pmgreorderings - Muha...

JUNE - Never Let Me Go

JUNE - Santa Cruz

[Cookie policy](#)

MR. EAST <http://mreast.dk/>

- NYHEDER OG BAGGRUND FRA ØST- OG CENTRALEUROPA, BALKAN OG KAVKASUS

Ny bog på dansk om Ukraines historie

Kultur 29/09/2016

Plus anbefalinger af to andre værker

Af Kim Halling Mortensen

To pengesedler. Een historisk helt: Jaroslav den Vise. Nutidigt fortolket som hhv. russisk tsar og ukrainsk hetman.

Om man vil det eller ej, så er ukrainsk historie genstand for en til tider både bizar og brutal kampplads. Alt efter temperament føres kamphandlingerne gerne mindst tusind år tilbage. Nogle forsøger endog at inddrage mange tusinde år i historiefortællingerne. Kilder omgås letsindigt og anvendes i forsvar for dagsaktuelle holdninger og syn på fremtiden. Pengesedlerne er blot et mindre og kuriøst eksempel.

Det kommer næppe som en overraskelse, at de kæmpende aktører primært kommer fra Ukraine og Rusland. Med behørig indblanding fra polsk side. Og flere kunne nævnes.

Det nuværende selvstændige Ukraine lignede i de fleste århundreder siden det middelalderlige Kijevrige ikke en reel mulighed. For blot få hundrede år siden havde ingen (eller få) dog heller ikke et Italien eller et Tyskland i kikkerten. Kun få

årtier skiller os fra fødsler (eller genfødsler) af nationer, der med et gjorde de store trykte atlas forældede.

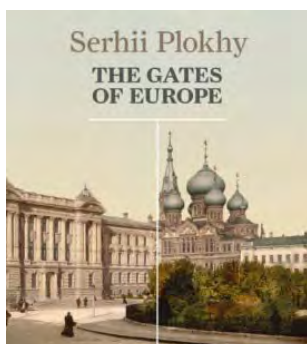
Nationer – nye eller ældre – har som regel en ting til fælles: De hævder at besidde en mindst tusindårig historie. Eneste eksempel i Europa, der modsiger dette er vel Belgien, hvis forholdsvis korte og komplekse historie i høj grad spænder ben for en tusindårig lang kontinuerlig fortælling. I Ukraines tilfælde er det primært naboerne, der spænder ben eller nægter at forstå. Indadtil er der dog også mange historiske begivenheder og erfaringer, der har vanskeligt ved at gå op i en højere ukrainsk enhed, der kan stille alle ukrainere blot en smule tilfredse.

Man skal derfor være ekstraordinær agtpågivende, når man udvælger bøger om ukrainsk historie. Så meget desto glædeligere er det, at det lille forlag *Ellekær* nu har fået oversat og udgivet en af de bedste sammenfatninger af Ukraines historie. Forfattet af en af de mest prominente historikere udi hele det østslaviske område.

Den schweiziske historiker *Andreas Kappeler* udmærker sig især i bogen "*Ukraines Historie*" ved løbende at oplyse læseren om de divergerende opfattelser af historien i både den ukrainske og russiske historiografi. Vi får det 'hele' med, men ikke i form af en lang række "sandheder" eller utvetydige "kendsgjerninger". Selv på knap 400 tekstsider er det naturligvis begrænset hvor mange aspekter af et lands historie man kan nå at behandle, men Kappeler gør et absolut hæderligt forsøg. At man får lyst til at dykke dybere ned skal der ikke kimses af. Tværtimod.

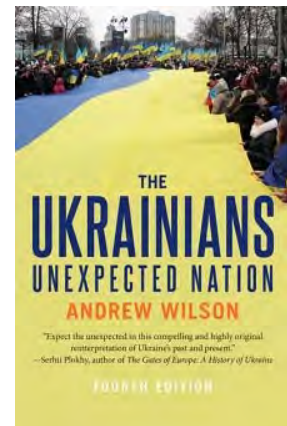
Anbefalelsesværdige er endvidere to andre – begge engelsksproget – nyere værker om Ukraines historie. Det ene – "*The Gates of Europe*" – er forfattet af ukrainske *Serhii Plokhy*, leder af Ukrainian Research Institute på Harvard University. Bogen er særdeles velskrevet, men præges i mindre grad af samme dyder som Kappelers bog. Den er mere i stil med en historieskrivning, der hævder, at "sådan var det". Alligevel kan den anbefales, hvis den suppleres med andre værker. Her har man en mulighed for at stifte nærmere bekendtskab med forfatterens egen præsentation af bogen.

Den anden bog der fortjener at blive omtalt her er *Andrew Wilson's "The Ukrainians – Unexpected Nation"*. Forfatteren er tilknyttet "The School of Slavonic and East European Studies" på University College i London. Hans bog er den mest spændende, men samtidig klart den

vanskeligste at komme igennem. Om nogen gør Wilson et ihærdigt forsøg på at præsentere læseren for de store linjer, men der han lægger stor vægt på den lange række af kontroversielle detaljer, der skiller parterne ad både i selve Ukraine og i forholdet mellem især Rusland og Ukraine. Bogen er ujævnt skrevet, men til gengæld spækket med detaljer og eksempler, der bidrager til at forstå kompleksiteten i ukrainsk historie.

Bibliografiske oplysninger:

Andreas Kappeler: *Ukraines Historie*. Forlaget Ellekær. ISBN 978-87-92173-25-6. August 2016. Hæftet, 481 sider. 99 illustrationer s/h og farver. 5 dobbeltsidede kort. Indeholder omfattende bibliografi og glossar samt tidslinje. Oversat fra tysk. Yderligere information på forlaget Ellekærs [hjemmeside](#).

Serhii Plokhy: *Gates of Europe*. Allen Lane/Penguin UK. ISBN 9780241188088. December, 2015. Hardcover. 432 sider. Paperback forventes udgivet december 2016 af forlaget Penguin UK i Europa. Indeholder kort, tidslinje, en "who's who" i ukrainsk historie, glossar og bibliografi.

Andrew Wilson: *The Ukrainians. Unexpected Nation*. Yale University Press. ISBN: 9780300217254. 4th. edition (vigtigt) november 2015. Paperback, 432 (tætskrevne) sider. Indeholder kort, illustrationer i sort/hvid, kort kronologi, længere bibliografisk essay samt et væld af noter.

Like Share

8

G+1

0

POSTED BY **MREAST_DK4**

TAGGED WITH

Ukraine Rusland Polen Litauen Historie